Nieuw en gratis!

www.arden-nature.be

Het magazine **rond de natuur** en **de streek** van **Belgisch Luxemburg**

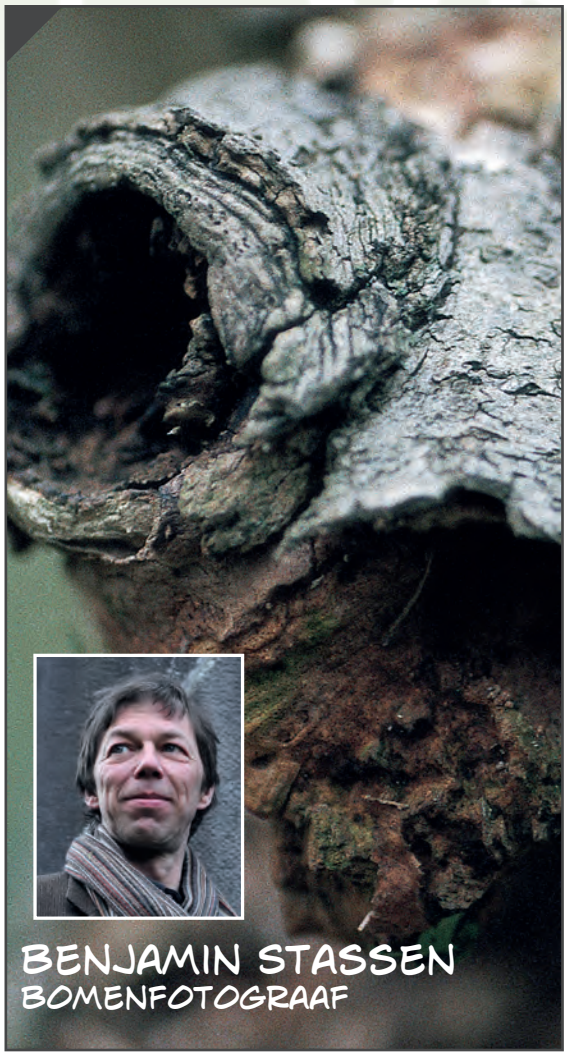
BLIK OP de Ardennen

Regards d'Ar

Mijn Ardennen
Ardens vakmanschap
Op ontdekking in de natuur
Er even helemaal uit
De Ardennen anders
Ardennen zonder grenzen

ONTMOETING MET EEN BOSWACHTER

BENJAMIN STASSEN
BOMENFOTOGRAAF

HET MARDELLESPEL IN DE GAUME

"FROMAGERIE DES TOURELLES" IN FISENNE

EN VERDER...

Þ "ECOGITES"
TWEE EIGENAARS VERTELLEN

Þ TOERISME EN INNOVATIE
OPROEP TOT PROJECTEN

Inhoud

Mijn Ardennen

Jouw Ardennen zijn mijn Ardennen niet. En mijn Ardennen zijn heel anders dan de Ardennen van Piet, Jan en Frans. Zoveel verschillende blikken, allemaal even boeiend…

Wil je ook eens de Ardennen anders bekijken? Op naar bijzonder subjectieve portretten.

6

Aan de voet van de bomen van Benjamin Stassen

12

René Collin : hart voor de Ardennen

Op ontdekking in de natuur

Het woord Ardennen roept meteen beelden op van bossen, uitgestrekt groen en rivieren. Niet?

Hoe dan ook, bedachtzaam of woest, de natuur van de Ardennen zal je bekoren, betoveren zelfs, je aangrijpen.
En als de verhalen komen van wie die natuur liefheeft, staan wij voor niets meer in.

14

17

Thierry Petit, altijd op de uitkijk in het woud

21 De «Fournil de Pascal» Daar zit je gebakken

22 Waterjuffers en het jonge volkje

Er even helemaal uit

De Ardennen moet je beleven op het ritme van gesprekken, met de neus in de lucht. Trappen, stappen of draven, lopen, flaneren, hoe kan je best helemaal opgaan in een land? Zij die je hier gidsen, koesteren allemaal een grote passie voor geschiedenis, voor de natuur of voor legendes en willen maar één ding: je meeloodsen op een ontdekkingstocht door deze veelzijdige Ardennen. .

26 Mardelles: schatten van de Gaume in gevaar

Ardens vakmanschap

De Ardennen zonder mensen, vakmensen zijn ondenkbaar! Elk Ardens dorp huisvest heuse parels van vakmeesterschap. De liefhebbers van mooi werk, ambachtslieden, kunstenaars, producenten en al wie zich inzet om de Ardennen te vrijwaren en naar waarde te doen schatten, weten wat kwaliteit en originaliteit willen zeggen. Klaar voor de bekoring? Hou de smaakpapillen, oren en ogen in de aanslag.

29 Kazen : een passie voor smaak

Een stukje geluk

De Ardennen anders

Gevoelig voor de charme van een vakantiewoning die natuur ademt, geen schrik om zelfs tijdens de vakantie de handen uit de mouwen te steken, altijd bereid om 'lokaal' te kopen, aandacht voor toerisme dat mens en bodem respecteert? Dan heb je hier heel wat voor het grijpen, ontmoeten, smaken. Ga je gang en zeg ons wat je ervan vond.

32

Vakantieverblijf Ambroisie - Ambly

34

Hoeve Mafa - Manhay

36 Ardennen zonder Grenzen

De Ardennen laten zich niets gelegen aan grenzen, en evenmin aan hun eerste Hercynische plooiing. Frankrijk, het Groothertogdom Luxemburg… onze buren hebben ook een stukje Ardennen dat ze ons kunnen tonen en vertellen. Als we nu eens haasje-over de grenzen deden?

43 Kaart

38 Patchwork

41 Laat ons weten wat je denkt

Ardenners zetten hun deur voor

Le magazine Nature & Terroir du Luxembourg belge
REGARDS d'Ardenne

regardsdardenne@ftlb.be

Adres van de redactie
Regards d'Ardenne c/o FTLB
quai de l'Ourthe, 9
B-6980 La Roche-en-Ardenne
regardsdardenne@ftlb.be

Officieel orgaan van de Toeristische federatie van Belgisch Luxemburg VZW (FTLB) - Koninklijke maatschappij
Tel.: +32 (0)84 411 011
Fax: +32 (0)84 410 439
info@luxembourg-tourisme.be

Verantwoordelijk uitgever
Sabine Vandermeulen – Directeur FTLB
Quai de l'Ourthe, 9
B-6980 La Roche-en-Ardenne

Redactiecomité
Voorzitter: René Collin
Hoofdredactrice: Anne Segers
Werkten mee aan dit nummer:
Pascale Ghislain, Pascal Willems, Jacques Cornerotte, Jocelyne Pecheur

Correctie: France Perin, Christiane Dujardin

Lay-out: Grafische dienst van de FTLB:
Sandrine Preudhomme, Anne Segers, Gilles Bissot

Coverfoto's: © B.Stassen, G.Jadoul, FTLB/P.Willems, FTLB/A.Segers, FTLB/G.Bissot.
Coverillustratie: © D.Mertens.
Bovenstaande foto: ©FTLB/L.Collard.

Oplage: 5000 exemplaren
Gratis
Druk: Drukkerij Snel – Vottem

Ardenners zijn gastvrij van nature. Ze zijn maar wat trots op hun streek en steken dat niet onder stoelen of banken! Daar gaat het dan ook om in dit nieuwe tijdschrift. Je zin geven om ze te ontmoeten, om gezellig te kletsen over de haag, om te proeven van een trappist die naar vertrouwen smaakt. Luister naar hen. Je zal niet ontgoocheld zijn.

Van de Condroz en de Famenne naar de Gaume, van het Land van Aarlen naar de Calestienne, de Ardennen hebben heel wat in petto. Maar wie anders dan de bewoners kunnen je de sleutels geven die dit land van bossen en rivieren voor je zullen openen?

In «Blik op de Ardennen» vertellen onze mensen over zichzelf, over hun leven en hun passie. Het doet er niet toe of ze hier geboren of aangewaaid zijn. Ze onthalen je met open armen bij hen thuis, rond een kopje koffie, ze nemen je ook mee op een wandeling, tot in hoekjes die zij alleen kennen. En dat allemaal rustig, natuurlijk, op het ritme van de natuur en haar vele schakeringen.

Laat je bij de hand nemen en ontmoet boeiende mensen, ontdek rustgevende wandelingen, proef van smakelijke streekgerechten. Weetjes, afspraken met de natuur en de streek wachten op je. Bladzijde na bladzijde, opgesmukt met mooie beelden van 'onze Ardennen' die nog ongerept zijn en waar we zo fier op zijn.

Dat is het recept van «Blik op de Ardennen».

Je houdt nu het nulnummer vast. Dit magazine werd bedacht voor jullie, bezoekers en mensen van hier. Je gebruikt het nu verder zoals je zelf graag wil. Geef ons je mening (p. 41) en werk actief mee aan de inhoud van de volgende edities. In dit nummer worden een aantal oproepen gedaan aan lezers van elke leeftijd! (p. 11, 22, 39).

En vooral, geniet ervan!

Het hele team van «Blik op de Ardennen»

Met de steun van de Provincie Luxemburg

FTLB

Province de Luxembourg

La Wallonie, la chaleur de vivre

FSC MIX Papier van verantwoorde herkomst FSC® C012447

Blik op de Ardennen draagt zorg voor het milieu. Het magazine is gedrukt op papier dat afkomstig is van duurzaam beheerde bossen (FSC) en van gecontroleerde en gecertificeerde loten.

Voor de artikels is enkel hun auteur aansprakelijk.
Reproductie, zelfs gedeeltelijk, van artikels en illustraties die in Blik op de Ardennen verschenen, is verboden behoudens voorafgaand akkoord van de redactie.

Benjamin Stassen

Benjamin Stassen kan je gerust 'zot van A' noemen, maar in zijn geval staat de A voor Ardennen. Al bijna dertig jaar lang is onze man grenzeloos toegewijd aan de bomen en aan de Ardennen. Fotografie is voor hem een manier om alles wat groeit en bloeit in de Ardennen in beeld te brengen, letterlijk. De volledige herwerking en de heruitgave van «La forêt des ombres» is een overtuigend bewijs. Benjamin Stassen trekt werkelijk op een zintuiglijke speurtocht langs prachtige en leerrijke bladzijden.
Maar we laten hem beter zelf aan het woord over 'zijn' Ardennen.

Opgetekend door Jacques Cornerotte. Foto's van Benjamin Stassen

Benjamin Stassen, u woont nu al meer dan 20 jaar in de Condroz. Maar uw kindertijd en uw jeugd dragen de stempel van de hoge bomen van het mythische woud van Saint-Hubert. Sindsdien ging u nooit meer weg uit die wereld die u fascineert. Het is bij u een brandende passie geworden. Vertel ons alles over de Ardennen, UW Ardennen.

Het Pays d'En-Haut! Een grote minerale sokkel als het ware, die naar de hemel reikt, een lappendeken van diepe valleien, waar wondermooie rivieren zich een weg banen. Als het geheugen van de aardschokken, geboetseerd door vele millennia en meteoren: ijzige vries en langdurige sneeuwval, nevel, mist,… Een Ardennen zonder leeftijd en zonder einde, ruw en ruig naar believen! Ze hebben maar weinig te zien met de dunne mantel die de mensen er over legden, buiten de bouwsels die uit een heilige overtuiging werden opgetrokken – hunebedden en menhirs, kruisen en kapellen van vroeger… Ook ruïnes trekken me aan als een magneet: versterkingen, torens en oude forten. Vooral sinds ik deze passie deel met Jean-Luc Duvivier. Hij stak mij trouwens aan met die nieuwsgierigheid naar grotten en bronnen waar feeën en kabouters huizen. Hier leven legendes nog sterk voor wie een frisse ziel wist te bewaren. Vooral het woud spreekt tot de verbeelding. Sommige plekken geven nog een goed idee van zijn omvang, kracht en diepte toen de Arduenna silva nog één groot bos was. Dat laat geen mens onbewogen en mij al zeker niet. En dat heb ik proberen te vatten in 'Forêt des Ombres'. In feite vormen mijn Ardennen een wat Keltisch drieluik: stenen, bomen en het geklater van rivieren of het slapende water van vijvers diep in de bossen…

> *In feite vormen mijn Ardennen een wat Keltisch drieluik: stenen, bomen en het geklater van rivieren of het slapende water van vijvers diep in de bossen…*

De Ourthe, gezien van Le Cheslé La Roche-en-Ardenne

"Bidsprinkhaan"

Net als alle jongetjes hebt u in uw kinderjaren ongetwijfeld ook vaak door de bossen en langs de rivieren gezworven. U hebt waarschijnlijk een hele voorraad wondere herinneringen opgeslagen. Vertel ons eens wat meer over die Ardense kinderjaren in de pastorie van Grupont.

Ach, de Lhomme in het zomerse Grupont! Met de vier zonen van de veldwachter, Amand, Thomas en vooral de twee jongste, die mijn leeftijd hadden, Raymond en Roland. Vliegvissen, aardappelen roosteren in de bunker, het eilandje tegenover de molen waar we geen meisjes toelieten. Wat we later hebben bijgestuurd… En natuurlijk de geïmproviseerde nachtspelen nadat we zonder medeweten van onze ouders door het raam van de pastorie waren geklommen. Of de razendsnelle afdalingen met de slee van aan de hoeve van Bel-Air. We vlogen gewoon in de lucht! Tijdens die helse ritten naar beneden gilden we «canotte!» als waarschuwing. Ik heb nooit geweten wat dat woord wilde zeggen, als iemand het mij kan vertellen…

"Het Feeënbos"

Benjamin, we hebben allemaal mannen of vrouwen ontmoet die ons bijgebleven zijn, werken ontdekt die op een bepaald moment in ons bestaan een openbaring waren. Wie zijn voor u die meesters in de Ardennen?

Als ik moet kiezen, dan noem ik er drie die er niet meer zijn en drie die nog springlevend zijn! Edmond Dauchot, voor zijn fotografisch werk, dat diep verankerd is in het 'land' waar ik bijzonder veel van houd, in de buurt van Bérisménil, Ollomont, daar boven… Vervolgens Willy Lassance, een inwijkeling zoals ik, iemand die van elders kwam, maar die nu voorgoed wortel heeft geschoten in dit land dat hem veel over zichzelf heeft geleerd. Ik hou van zijn mateloze liefde voor een raadselachtig verleden dat nog sterk leeft, en een impuls geeft aan het heden. Aan hem danken we de verrijzenis van de Fourneau Saint-Michel, maar ook de ontdekking van de menhirs van Lamsoul, bij Forrières, die nu helaas weer bedolven zijn…
De derde die er niet meer is, kwam van de Hoge Venen. Het gaat om Jean de Walque. Zijn artikels die «Les Amis de la Fagne» publiceerden, zijn in mijn ogen een onovertroffen combinatie van helderheid, een verbluffende eruditie en een loepzuivere schrijfstijl.
Meer er zijn ook de levenden! Zo was ik 25 jaar geleden drie, vier jaar nauw bevriend met Jean-Pierre Otte. We schreven uitvoerige brieven naar elkaar rond een auteur die zich ook verankerd had in het Gallische hoogland, John Cowper Powys. Het is Jean-Pierre Otte die mij het vertrouwen gaf in mijn eigen manier om mijn kijk op de dingen met woorden en beelden weer te geven… En tot slot heb ik veel sympathie voor Jean-Pierre Lambot en Jean-Luc Duvivier. Hun vriendschap en alle banden die ze met de Ardennen hebben, zijn voor mij het bewijs van een heilig pact met een tijdloos grondgebied.

"Verankering"

"E.T."

We kennen u als een gepassioneerd man. Onder dat rustige uiterlijk borrelt een karakter dat zich nog altijd erg kan verwonderen, maar ook verontwaardigd kan zijn als aan het bomenpatrimonium geraakt wordt. Ik herinner me nog uw woede toen onbehouwen (of onwetende) landbouwers in 1996 de prachtige haagdoorn van Warzée snoeiden. En net als iedereen met een grote passie moet u ook altijd projecten in het hoofd hebben. En die ontbreken niet, denk ik.

Inderdaad, ik heb nu net de laatste beelden geplukt voor het derde deel van de Ardense trilogie van Jean-Luc Duvivier, die deze herfst verschijnt bij Olivier Weyrich. Dit keer worden de heroïsche Ardennen geschetst, van de wapenfeiten van soldeniers, verzet- en andere strijders. Of zoals Duvivier het stelt, de meer bloedige Ardennen! Sinds enkele maanden ben ik helemaal in beslag genomen door ons volgende deel dat in maart verschijnt. Het wordt een heus handboek voor de legende van de Vier Heemskinderen en het ros Beiaard, waar Jean-Luc de meest bezielde vaandeldrager van is. Samen met hem doorkruis ik het Ardennen van die Heemskinderen in alle richtingen.

> *In mijn ogen is enkel ons nog kunnen verwonderen het ware geluk*

Die streek loopt van Laon in Frankrijk tot Aken in Duitsland, door heel Wallonië, het Maasland en het Land van Luik inbegrepen! Ik ben ook werkelijk bezeten geraakt door de foto's voor dit boek. Ik ga helemaal op in deze legende, die de onze is en levendiger is dan ooit. Ze maakt meer dan ooit duidelijk dat we als individu weerstand moeten bieden tegen de greep van de macht. Het gevaar is vandaag nog acuter, omdat die macht niet meer het gezicht van een keizer heeft, maar het abstracte masker van de 'marktwetten' draagt! Die sijpelen in onze geesten en zielen en zetten een rem op alle verbeeldingskracht, om ons terug te brengen tot de staat van gewone consumptiemachines. In mijn ogen is enkel ons nog kunnen verwonderen het ware geluk. In dat opzicht zie ik de eenvoud en dat ruwe van de Ardennen, hun woeste landschappen, diepe wouden en helder water als een versterkt kamp dat bevolkt is door fauna die nog vrij kan bewegen, zoals wij dat ook kunnen in onze verbeeldingswereld!

Benjamin Stassen

Hij wordt op 7 januari 1959 in Zaïre geboren, om dat zelfde jaar nog naar België te komen, maar daar weet hij niets meer van.

Het gezin vestigt zich in Grupont, aan de voet van het massief van Saint-Hubert. Hij is dan negen. Rondom enkel bos: een enorme ruimte om op verkenning te gaan.

Een eerste foto als hij veertien is: een kapel tussen de bomen: de bossen als bakermat, de Boom als beschermfiguur, en een vurig spel van licht en schaduw als bestaansreden.

Hij studeert af als germanist aan de UCL en verblijft daarna een jaar in Londen, om dan in 1985 terug naar de Ardennen te komen (een overweldigende ervaring). Hij ontmoet Jean-Pierre Otte en weet plots wat hij wil gaan doen met zijn leven (de fotografie).

Sinds 1985 is hij ook communicatie-attaché van de Adeps (Waalse tegenhanger van Bloso).

De Belgische Stichting Roeping (1988) en de Stichting Spes (1989) steunen zijn project om zich helemaal toe te leggen op de fotografie en de bescherming van oude bomen. In 1989 richt bij de vzw Le Marronnier (de Kastanjeboom) op, om zo bij te dragen (tentoonstellingen en boeken) tot het behoud van zijn geliefde bomen.

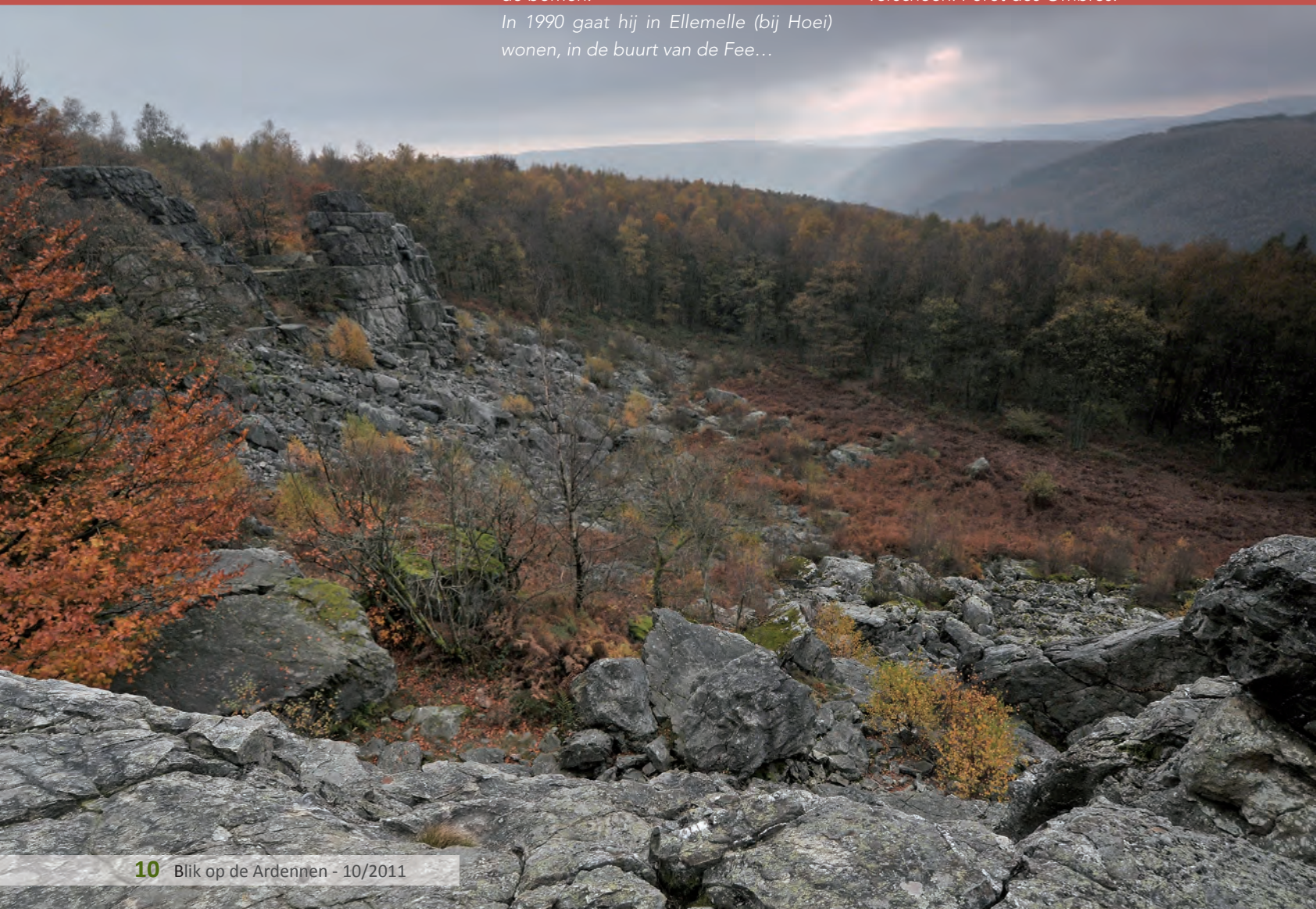
In 1990 gaat hij in Ellemelle (bij Hoei) wonen, in de buurt van de Fee…

1993: het Waals Gewest geeft hem de opdracht om een eerste inventaris op te maken van de opmerkelijke bomen van Wallonië, de reuzen met de lemen voeten. Enkele albums zullen nog volgen.

In 2008 begint hij samen met Jean-Luc DUVIVIER aan een fotografische tocht van lange adem door de Ardennen: geschiedenis en erfgoed, legendes, landschappen en oceaanblauwe hemels,…

En ook: het genot van de literatuur, met een eindeloze bewondering voor Julien GRACQ, en in België een uitgesproken voorliefde voor Marie GEVERS, die zo van meteoren hield, en Suzanne LILAR, de 'analogiste'.

In 2010 heruitgave en herboetsering van het autobiografisch album dat in 1999 verscheen: Forêt des Ombres.

Buiszwammen in het Rurbusch (Hoge Venen)

Bibliografie

Naast vertalingen en literaire recensies, onder meer van John Cowper Powys, de schitterende Engelse auteur (Lees zeker: A Glastonbury Romance, Macdonald, Londen), publiceerde Benjamin Stassen ook:

**** Géants au Pied d'Argile***
Région wallonne, 1993, 450 p., 200 foto's.
2004, 2 vol, 700 p. en 425 foto's.

**** La Fête des Arbres**, 100 ans de protection des arbres et des paysages à Esneux et en Wallonie (1905-2005), Liège, uitg. Degive, 2005, 224 p., 200 foto's.*

**** Le Chant des Arbres***
Uitg. Racine, 2007, 400 p., 375 foto's.

**** Forêt des Ombres** (Nieuwe uitgave)*
Uitg. Weyrich, 2010, 144 p., 92 foto's.

Hij werkte als fotograaf mee aan de illustratie van boeken die bij de uitgeverij Eole verschenen, onder meer over Willy Lassance. Momenteel werkt hij samen met Jean-Luc Duvivier verder aan de Ardense trilogie:

**** L'Ardenne sacrée***
2008, 145 p., 125 foto's.

****L'Ardenne merveilleuse***
2009, 157 p., 125 foto's.

**** L'Ardenne héroïque***
2011, Ong. 160 p., 125 foto's
(Nog te verschijnen).

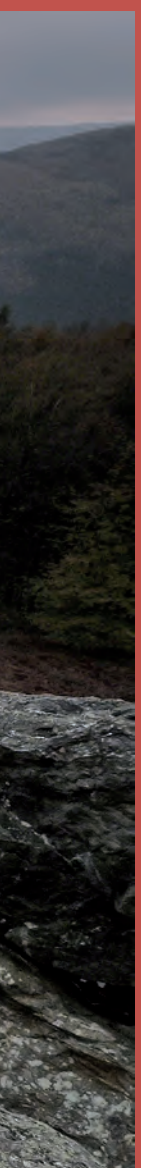
Nog drie andere werken werden geïllustreerd met de foto's van Benjamin Stassen:

**** L'Ardenne des 4 fils Aymon***
2008, 141 p., 54 foto's.

**** À la recherche du corps perdu de saint Hubert**, 2009, 112 p., 97 foto's.*

**** Les Fagnes - Autour et alentour de Reinhardstein**, 2010, 152 p., 105 foto's.*

Om contact op te nemen met Benjamen Stassen:
benjamin.stassen@belgacom.net

Roc la Tour in Monthermé Franse Ardennen

Oproep aan de lezers !

Noemen ze jou ook "gek van de Ardennen" ? Je bent erg gehecht aan je streek, vereenzelvigt je er zelfs mee.

Vertel ons dan jouw eigen Ardennen, laat ons weten hoe je ze beleeft, hoe je er leeft. Deze bladzijden wachten enkel nog op jouw verhalen.

Schets in enkele woorden wie je bent en hoe jij de Ardennen ziet.

En wie weet, staan jouw woorden hier binnenkort.

Schrijf meteen naar de FTLB
"Regards d'Ardenne"- Rubriek "Mijn Ardennen"
Quai de l'Ourthe, 9 - B-6980 La Roche-en-Ardenne
Of via e-mail: regardsdardenne@ftlb.be

René Collin

Hij is provinciaal afgevaardigde voor landbouw, economie en toerisme en de man bruist van energie. Dat is bij iedereen bekend. Vandaar ook zijn bijnaam 'werkpaard', omdat hij zich alleen maar goed voelt in volle actie. Misschien omdat hij opgroeide tussen de Famenne en de Ardennen, waar hij sterk aan verknocht bleef ?

Ik heb afgesproken met Collin in Fanzel op deze al te droefgeestige zondag voor het seizoen. De loodgrijze hemel, de nevel, de buien zijn wel wat in tegenspraak met het idyllische Ardennen van de folders. En nochtans komen wij de hele voormiddag stappers tegen, blijkbaar vooral Nederlandstalig, die zich niet laten afschrikken door wat nattigheid.

© Françoise Ramlot

> *«…die rokerige avonden aan de kaarttafel, het moment bij uitstek om bij een 'druppel' te kletsen over het weer, de oogst, uit te pakken met de nieuwste dorpsroddel».*

Kinderjaren in volle natuur

We wisselen de eerste woorden bij een kop koffie in het vredige grote huis iets buiten het dorp. Vijfentwintig jaar woont René Collin nu al in dit hoekje van de Aisnevallei. We hebben bijna allemaal herinneringen uit onze kindertijd die met een rivier te maken hebben. De rivier van René Collin is de Aisne, die zich lankmoedig uitstrekt aan het eind van zijn tuin.

Vragen stellen is niet nodig, het gesprek loopt vanzelf. En daar verdwijnt René Collin naar zijn kantoor om enkele tellen later weer op te duiken met een schilderij. Kaarters! René Collin werd geboren in 1958, maar hij herinnert zich nog heel goed die rokerige avonden aan de kaarttafel, het moment bij uitstek om bij een 'druppel' te kletsen over het weer, de oogst, uit te pakken met de nieuwste dorpsroddel.

«Ik ben geboren in Fisenne, vertelt René Collin. *Mijn vader was postbode. In de vroege namiddag kwam hij naar huis om dan zijn laarzen aan te trekken en op de boerderij te gaan werken. Dat was hier in de Ardennen vaak de regel, net als in Lotharingen. Je werkte in de fabriek, bij de spoorwegen of bij de post en je knoopte de eindjes aan elkaar met wat koeien en enkele hectare grond».*

«Bij ons, gaat R. Collin verder, *moesten we tien koeien melken met de hand, in de winter in de stallen en in de zomer sjouwde mijn moeder de kannen en de melkemmer van het huis naar de weiden waar de dieren graasden».*

En glimlachend: *«Melken is nooit mijn sterkste kant geweest !».* Bij zijn ouders beaamt zijn moeder dat. Een minzame, diepgelovige mama die voor geen geld de mis van 15 augustus had willen missen in de kleine Onze-Lieve-Vrouwkapel van Fisenne. Het is een symbolische plek voor Collin, vlakbij de Duivelsrots, grote puddingstenen.
«Het was voor ons, dorpsjongens, één groot speelterrein, buiten het dorp».

© FTLB/K.Gevaert

Opgetekend door
Jacques Cornerotte

© FTLB/K.Gevaert

«Ik ben nooit naar de kleuterschool geweest. Maar op de lagere school was er een leraar die grote indruk maakte. Dat is Claude Collard. 'Meneer de Meester' zal veel generaties jongeren aansporen om hun best te doen, hun interesse wekken voor alles en nog wat, terwijl hij hoge eisen stelde wat de hoeveelheid en de kwaliteit werk betrof». Het is duidelijk dat René Collin zelfs nu nog het personage dankbaar is.

Vakantie ? *«Nee»*, antwoordt René Collin zonder een spoor van spijt. *«Tijdens de vakantie ging je de ouders helpen met het maaien en oogsten, vooral als het snel moest gaan omdat het weer dreigend werd. En alsof dat niet volstond, ging je ook nog eens een handje helpen met de makkers van de kasteelhoeve die uittorent boven de kerk van Saint-Remi»*.

voorgoed geworteld

Dan volgt de middelbare school en een studie rechten aan de UCL. *«Weggaan uit de streek, heb ik nooit gekund»*, stelt René Collin. Nochtans kreeg hij meer dan genoeg gelegenheid. Zijn beroep en zijn politieke loopbaan brengen hem van Brussel naar Namen, maar zijn hart is altijd in de mooie gemeente Erezée gebleven.

«Natuurlijk zijn de dingen veranderd, geeft René Collin toe: *de ontwikkeling van het toerisme, de evolutie van de landbouw. Maar de sfeer is gebleven. De mensen gaan hier gemoedelijk met elkaar om, ze leven op het ritme van de seizoenen en ze genieten van dat leven».*

Wanneer hij burgemeester van Erezée wordt, wil hij vooral die gemoedelijkheid nog versterken. Enkele mooie projecten worden op stapel gezet: de aanleg van fraaie dorpspleinen, het bijzondere dorpshuis van Mormont, dat te danken is aan het talent van de originele en creatieve architect Henri Chaumont, die ook zijn opmerkelijke stempel op enkele gerenoveerde huizen drukte. Daarnaast blaast de gemeente de toeristische tram van de Aisne nieuw leven in en geeft ze een impuls aan één van de twee musea van de buurtspoorwegen die Wallonië rijk is. Als hij het over het toerisme in zijn regio heeft, neemt René Collin de uitdrukking 'geïntegreerd' in de mond. Het doordachte en geslaagde aanbod bestaat dan ook uit vakantiewoningen en B&B's en streekproducten met een groeiende faam (kaas, chocolade, enz.). En dan zijn er natuurlijk ook die landschappen, met de kleine wegen die de dorpen van de entiteit met elkaar verbinden. Er is een zekere gretigheid om de glooiingen te ontdekken in een afwisseling van weiden, velden en bossen. Je zou er bijna een kabouter of een fee aan de rand van de Aisne verwachten.

Het is bijna met spijt in het hart dat we deze pakkende streek verlaten, dit stukje paradijs voor stappers en al wie van de natuur houdt.

hart voor de Ardennen

De Aisne die zich lankmoedig uitstrekt aan het eind van de tuin

© Quentin Lenel (hert), © J. Cornerotte, © FTLB/P. Willems

Op ontdekking in de natuur

Editie na editie van 'Blik op de Ardennen' leggen we het oor te luisteren bij gebruikers van het bos, het platteland en de rivieren. Ze zullen ons uitgebreid vertellen over hun vak, hun passie. Ze zullen ons een inkijk geven in deze mooie Ardense natuur die ons omringt en die wie weet, ook ons hart zal stelen.

"Men leert meer uit de omgang met bomen, dan uit deze met boeken."

vond Bernard de Clairvaux al, de cisterciënzer die in 1055 de abdij van Clairvaux oprichtte.

© Gérard Jadoul

Onze wouden hebben zoveel te bieden, als groene long en als schat van biodiversiteit, plek om te ontspannen en helemaal tot rust te komen, een voortdurend schouwspel door de seizoenen heen. We zijn er dan ook bijzonder trots op. Duik in het hart van dit fantastisch natuurlijk erfgoed.
Deze ludieke, anekdotische, informatieve publicatie is een mooie aanzet.

"BELEEF HET BOS SEIZOEN NA SEIZOEN (74 p. - gratis)
Beschikbaar bij de FTLB
info@luxembourg-tourisme.be
Tel.: +32 (0) 84 411 011
Quai de l'Ourthe, 9
B-6980 La Roche-en-Ardenne

Opgetekend door **Pascal Willems**

Foto's FTLB/P.Willems

Thierry Petit
Ontmoeting met een wachter van het "Département de la Nature et des Forêts"

Barrière Mathieu, al van gehoord? Ergens tussen Saint-Hubert en Champlon, met aan de ene kant Mochamps en aan de andere Laneuville-aux-Bois, twee schilderachtige gehuchten. Daar woont en heerst zelfs al eens een zekere Thierry Petit, die voor het DNF werkt. Hij heeft een zeldzame kennis van de geschiedenis van de plek, van het bos, het wild, de natuur... Zelf is hij een heuse waterval, zeker als het over bepaalde dingen gaat.

Berkenbos op veen en Jachten van de Kroon

Momenteel beheert Thierry zowat 525 ha, maar dat worden er binnenkort 830. Deze beplante hectaren bevinden zich in het kanton Saint-Hubert en zijn gelukkig grotendeels bedekt door loofbomen, wat de wachter hoegenaamd niet jammer vindt. *«Loofbomen worden namelijk om de 12 jaar gehamerd, harsbomen om de 3 tot 6 jaar. Ik woon naast het Natuurreservaat 'Le Rouge Poncé', het op één na oudste van Wallonië. Dit berkenbos op veen is een overblijfsel van de laatste ijstijd, een soort Scandinavische 'plantenbel' in het hart van onze Ardennen.»*

Het andere bijzondere onderdeel van 'zijn' grondgebied zijn de Jachten van de Kroon. *«Ze beslaan 4000 hectare en zijn nauw verbonden met de Belgische geschiedenis en de tijd toen Leopold I drie jachtgebieden kreeg: Saint-Hubert, het Hertogenwald met zijn 6000 ha en het Zoniënwoud waar niet meer gejaagd wordt omdat er zoveel bezoekers komen.*
In 1982 beslist Boudewijn om het systeem te democratiseren. Zo worden de beste laureaten van het jachtexamen, zowel Walen als Vlamingen, naar hier uitgenodigd voor een opleiding van twee jaar. De Jachten van de Kroon zijn een omvangrijk project dat tot doel heeft om een beter milieubeheer te bevorderen. Wij houden het dierenbestand op peil in verhouding tot de opvangcapaciteit van hun leefgebied. Hier is geen sprake van intensief voeren zoals bij sommige meer 'industriële' jachten. Ik ben toch wel trots dat ik mag meewerken aan een project dat aansluit op een natuurlijke biotoop...».

www.chassesdelacouronne.be/nl/

© FTLB/A.Segers

"Le Rouge Poncé"
Bezoekers kunnen deze site, die nog steeds de heel aparte sfeer van vroeger ademt, verkennen langs een knuppelpad (ook voor rolstoelen).
Wandelkaart van Saint-Hubert, wandeling nr. 4

> *In de herfst wordt het pas echt druk !*

In elk seizoen

Maar hoe ziet zijn dag er in de praktijk uit?

«Dat hangt sterk van het seizoen af. In het begin van het jaar draait het vooral om het hameren, het toezicht op de exploitatie en het voeren van het wild. In de zomer staat preventie centraal. Dit jaar maakten we ons vooral zorgen om de branden. Soms moeten we repressief optreden tegen kampeerders die een groot kampvuur aansteken. In die periode begeleiden we ook jeugdbewegingen. In de herfst wordt het pas echt druk. Het is de tijd van het burlen, het onthaal en het toezicht, en de jacht onder begeleiding, het gidsen van de genodigden, het toezicht op het schieten, het werk met de bloedhonden… Ik ben bij zowat elke jacht van de partij, zowel de drijfjachten als de loerjachten en de begeleide jachten.

In de herfst en iets minder in de lente hebben we ook veel werk met de houtverkoop. In de winter kweek ik een vetlaagje (lacht!). De jacht loopt door tot in januari en dan begint het jaarlijkse ritme opnieuw. Om volledig te zijn, moet ik vermelden dat we ook omkadering bieden aan bosarbeiders en natuurfotografen, toezicht houden op de houthakkers. Ook 's nachts houden we een oogje in het zeil. Dat is bijna politiewerk, maar de strijd tegen stropers houdt dan ook nooit op…»

Een ijzeren hand in een fluwelen handschoen

Het hoort bij het beroep en de omgang met mensen. Het vak van DNF-wachter is ook 'een ijzeren hand in een fluwelen handschoen'. Dit repressieve en politietrekje is nu eenmaal nodig voor alles wat verband houdt met natuurbescherming, de bedreigde soorten, de kikkers, de trekvogeljacht… *«Deze acties hebben een invloed op de toekomst van ons gemeenschappelijk erfgoed. Hard optreden is dan soms gewoon nodig. Als je trekvogeljagers kan klissen, worden minder vogels gevangen».*

© Philippe Toussaint

> *Ik heb mensen orchideeën voor hun verzameling zien stelen, uit puur egoïsme…*

Wat Thierry Petit vooral fijn vindt aan zijn beroep ? *«De afwisseling! Op een dag kregen we het verzoek om aandacht te schenken aan de kleine insecten in het woud, in het kader van een LIFE-programma rond vlinders bijvoorbeeld. En tot slot moeten wij toch een enorm landschap beheren».*

Schepper van landschappen

«Je zou het niet zeggen, maar wij geven vorm aan de landschappen als we beslissen om het ene te openen of het andere te sluiten en met de selectie van bepaalde boomsoorten. In zekere zin bepalen wij de kleur voor het leefkader van de mensen. Ons beroep haakt nauw aan bij de stedenbouw. Groene heggen, losstaande bomen… dat belangt ons allemaal aan. Laten we echter nooit vergeten dat ons decor toebehoort aan de anderen, want het ontvouwt zich tenslotte voor hun ogen».

Ontmoetingen en uitwisselingen

Geen spoortje egoïsme is er te bespeuren bij Thierry, maar over zijn passie en kennis raakt hij niet uitgepraat. Het is zeker geen verplichting voor het DNF, maar het departement zet zijn medewerkers wel soms in voor rondleidingen of infostands. Het is ook weinig bekend dat er vaak met scholen wordt samengewerkt. *«We onthalen gemiddeld één keer per week klassen of gespecialiseerde groepen. In mijn ogen is zo goed mogelijk informeren een uitstekende of zelfs de enige manier om de dingen te veranderen. Wij organiseren ook opleidingen voor toekomstige jeugdleiders».*

Net als andere Ardenners die er altijd een schepje bovenop doen, is hij ook lid van Plecotus, de groep voor de bescherming van de vleermuizen van Natagora. *«In de grote wereld van de natuur vatte ik al erg jong een kleine passie op voor dit heel bijzondere dier dat mij enorm boeit».*

www.natagora.be/plecotus

Leefkader, levenskwaliteit

«Wij wonen in een unieke streek. Deze omgeving is van ons, maar is ook broos. We moeten er allemaal zelf zorg voor dragen. We leven in een gegeerd leefkader, maar beseffen niet altijd hoe rustgevend het is, een verademing ten opzichte van heel wat drukkere en lawaaierige leefruimtes. We genieten hier van een unieke levenskwaliteit in België. Zou ik durven zeggen dat we het hele jaar door vakantie hebben? Ik geloof dat in elk geval. Wij zijn echt bevoorrecht…»

Woorden van een Ardenner, stof tot nadenken!

Wil je graag Thierry Petit ontmoeten ?
Gewoon even bellen naar +32 (0)477 78 14 08

Herfsttijd, jaagtijd

De herfst roept altijd beelden op van de jacht. In de grote Ardense massieven wordt vooral op de grote drie wildsoorten gejaagd, het hert, het everzwijn en het ree. In enkele zeldzame wouden komen daar nog het steenschaap en het damhert bij.

De omstandigheden voor een natuurlijke beperking van de populaties van deze grote dieren (roofdieren, sterfte door strenge winters) bestaan al lang niet meer in onze contreien. De belangrijkste rol van de jacht is dus de instandhouding van deze wildpopulaties in volumes die het mogelijk maken dat het bos goed groeit en dat andere levende soorten (planten, amfibieën, vogels,…) er ook kunnen gedijen.

De jachtwetgeving evolueerde in de voorbije decennia sterk in Wallonië en beoogt meer ethiek, meer milieuverantwoordelijkheid en meer respect voor de andere gebruikers van het bos in de jacht.

Maar jagen houdt hoe dan ook een potentieel gevaar in voor de andere gebruikers van het bos. Een systeem van gestandaardiseerde affiches in heel Wallonië informeert je ter plaatse over de dagen en de soorten jacht die er beoefend worden. Leef de voorschriften op deze affiches zorgvuldig na.

Je kan ook inlichtingen inwinnen over de jachtdata bij de kantons van het 'Département de la Nature et des Forêts' (www.environnement.wallonie.be) en bij de toeristische diensten.

© Fournil de Pascal

De «Fournil de Pascal» in Awenne

«Een prima adresje voor toffe weekends in de natuur»

Hier zit je gebakken

Vroeger was Awenne een dorp van klompenmakers. Vandaag heeft het geluid van de beitels die het hout vorm gaven plaats gemaakt voor het gefluister van het water dat zachtjes in de zeven gietijzeren fonteinen valt. In de herfst nodigt het grote bosmassief van Saint-Hubert dat het hele gehucht omringt, uit tot trektochten in wisselende tinten. Als je graag nog een nachtje blijft…

Je bent zeker in goede handen, want de 'Fournil de Pascal' in Awenne is echt een topadresje. Bernadette en Pascal ontvangen je met de glimlach, ze zijn gastvrij en supervriendelijk. Ze hebben heel wat werk gestoken in de verbouwing van het vroegere bakhuis van hun woning tot vakantiehuis.

In de 'Fournil de Pascal' voelen de gasten, ideaal een gezin van vier met twee kinderen, zich helemaal thuis in de mezzanine en kunnen ze genieten van een uitgestrekte tuin die aan het bos paalt.

Een bezoekje waard in de omgeving zijn de Fourneau Saint-Michel en zijn openluchtmuseum, en ook het dorp Mirwart, waar acteur Olivier Gourmet weer aanknoopt bij zijn roots tussen twee opnames in.

De avond wordt samen doorgebracht, rustig bij de broodoven waar vroeger de broden gebakken werden die een aantal dorpsbewoners moesten voeden. Bernadette en Pascal zien toe op een persoonlijk onthaal in hun oase van rust en groen. In het mooie seizoen en naargelang de wensen van de gasten, verplaatsen ze de gietijzeren houtkachel van de haard en nemen ze de tijd om een goed vuurtje te stoken voor de bereiding van overheerlijke pizza's. Het is een zeldzaam maar altijd erg gewaardeerd moment. Iedereen voelt zich prettig, gekoesterd door de onnavolgbare warmte van brandend berkenhout of eikenhout, een glaasje Saint-Monon met honing binnen handbereik. Kwestie van een genoeglijke dag in de natuur af te sluiten met wat gelukzaligheid.

Forfait van 4 dagen/ 4 nachten

Kom leven op het ritme van de seizoenen en van de smaken van smakelijke natuurlijke producten. Herontdek eenvoudige genoegens, zoals verse groenten halen uit de moestuin of eieren uit het kippenhok, speuren naar de lekkerste kaasproducten of fijne vleeswaren uit de streek, paddenstoelen plukken, luisteren naar de burlende herten, een pizza bakken op het houtvuur in de vakantiewoning… Maak zeker ook gebruik van de wandelkaarten voor bewegwijzerde tochten met de fiets of te voet.

Forfait geldig van 1 maart tot 31/12
Midweek van maandag tot vrijdag
Prijs voor 2 personen op basis van een bezetting in een tweepersoonskamer: vanaf 120 euro.

Fournil de Pascal
B-6870 Awenne (Saint-Hubert)
Tel: +32 (0)84 36 61 57
vincenttim@msn.com
www.lefournildepascal.be

Awenne • B2

Op zoek naar een prima idee voor een herfstdagje uit: met het hele gezin libellen ontdekken!

Opgetekend door **Pascale Ghislain**

De natuur aan een draadje

© D.Mertens

Oproep aan de verbeelding van onze jonge lezers

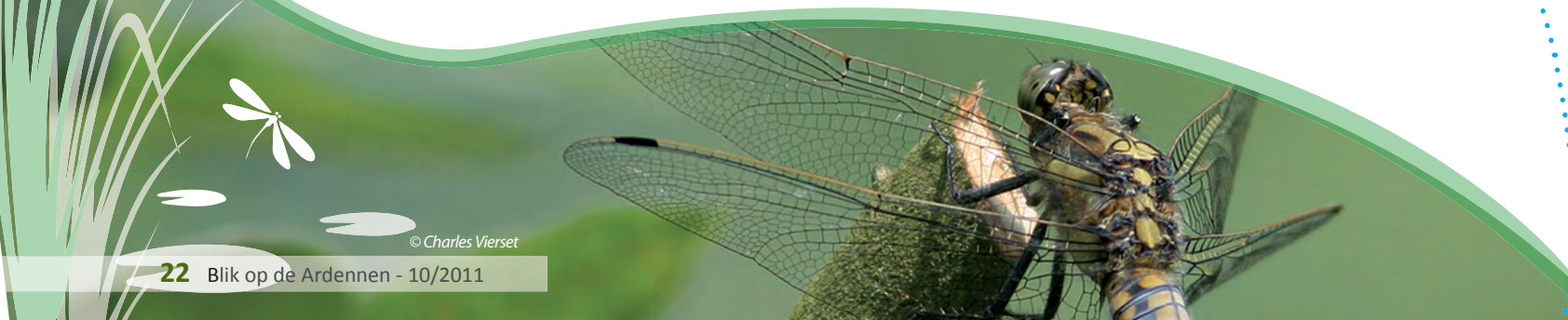
Een toffe verkenner met de naam Corentin wil meer weten over het leven van de dieren in en om de rivier. In zijn net vangt hij een vreemd diertje dat hij opsluit in een bokaal. Alvorens naar huis te gaan, dommelt hij in en droomt hij een vreemde droom...

SPEELTIJD! Kan jij bedenken wat hem overkomt? Word de auteur van zijn avontuur. **Grijp dus naar je muis, je balpen of je kleurpotloden!**

Het spelt loont de moeite

Riveo, het Duidingscentrum van de rivier de Hotton **schenkt gratis toegangsbiljetten** voor al onze kunstenaars in spe! De waterjuffers en andere dames ontsluieren zich in de tentoonstelling **«Het Beest en de Schone»**. Daar krijg je te horen wat Corentin nu precies heeft meegemaakt.

Je werken (tekeningen, teksten) stuur je per post naar Regards d'Ardenne
Quai de l'Ourthe, 9 - B-6980 La Roche-en-Ardenne of via e-mail: regardsdardenne@ftlb.be
Niet vergeten te vermelden: je leeftijd, je postadres of e-mailadres.

© Charles Vierset

Van larve tot libel

1 Tijdens het paren vormt het koppel libellen een 'paringsrad' dat de vorm van een hartje heeft. Dan gaat het vrouwtje op zoek naar een vochtige plek om haar eieren te leggen die na 2 tot 6 weken of in de lente uitkomen. Daarna verschijnen de larven die zich in het water storten waar ze 3 tot 5 jaar zullen leven.

2 Na 7 en tot 17 gedaanteverwisselingen, heeft de larve zijn volwassen vorm en verandert hij voor het laatst van omhulsel (vervelling). Eens vrij is de libel geboren. Maar alvorens ze kan wegvliegen, moet ze haar buik nog leeg laten lopen en haar vleugels spreiden.

3 Als ze eindelijk een mooie danseres geworden is, heeft ze nog maar enkele dagen of weken te leven, afhankelijk van de soort.

Drie paar grijppoten

Grote facetogen (30.000)

IDENTITEITSKAART

Klasse: insect

Orde: Odonata (met getande kaken)

Stam: arthropoda (geleedpotigen)

Grootte: tussen 2 en 8,5 cm met een vleugellengte tussen 2,5 en 10,5 cm

Habitat: stromend of stilstaand water

Roofdieren: vogels, kikkers, vissen, spinnen, krekels

Een zevende tentoonstelling onder de titel «HET BEEST EN DE SCHONE»: een streling voor het oog

Mooie juffers of libellen dansen in de zon bij de vijvers en rivieren. Riveo deed een beroep op **Dominique Mertens,** een talentrijke illustrator, voor de verwezenlijking van didactische borden en de uitgave van een boek over de elegante dames met zilveren weerkaatsingen. Het werk van de kunstenaar die een grote liefde voor licht en natuur koestert, was ideaal om deze sierlijke vleeseetster in haar fonkelende kleedje volop voor het voetlicht te brengen.

De tentoonstelling voert ons mee naar de tegelijk realistische en sprookjesachtige wereld van de libel. Reproducties in 3D, heldere teksten in drie talen, interactieve spelletjes, een reusachtige puzzel… alles is zo ontworpen om al spelend te leren.

De tentoonstelling is samengesteld met de steun van de beste specialisten en zal samen met het ludieke parcours zowel groot als klein vermaken.

www.dominiquemertens.com

Knipoog

Wist je dat 'Alien' geïnspireerd is op het 'masker' van de libel, met de binnenlip met twee haken die het insect uitsteekt om de prooi te vangen?

Dat het Engelse woord voor libel «dragonfly» (letterlijk: drakenvlieg) is. En dat haar kenmerkende vlucht de inspiratie was voor de eerste helikopters?

© Riveo

© Daniel Liboulle

Met het gezin, met klasgenoten of onder vrienden

Het centrum Riveo biedt het hele jaar door duizend en één ludieke activiteiten om nader kennis te maken met de rivier.

De doelstelling van het centrum is een zo ruim mogelijk publiek informeren, - toeristen, scholieren, mensen van buiten de streek - over de rijkdom van onze watermilieus.

Het programma nodigt uit om alleen, met het gezin of met een bende vrienden of vriendinnen gidsen te volgen die gespecialiseerd zijn in allerlei soorten vistechnieken: met levend en met kunstaas, feedervissen, met de werphengel, vliegvissen!

Het centrum staat bekend als visserijschool. De allerjongsten (vanaf 4 jaar) kunnen op 'ongewervelde makrelen' vissen en zo met de voeten in het water alles en nog meer leren over de onvoorstelbare biodiversiteit van onze waterlopen. Werkelijk onvergetelijke ogenblikken van bondgenootschap met het gezin en met vrienden. Herbronnen heet dat!

Met de neus op de rivier

Kom kennismaken met het intieme leven van de vissen en hun zes zintuigen, en ook met het leven van andere diertjes die ze gezelschap houden in 16 aquariums en een heraangelegde rivierarm. Een vis ziet goed, hoort goed en eet niet zomaar alles!

© Riveo

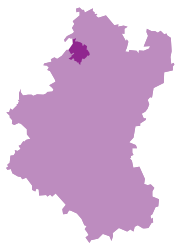
Pak die agenda !

De tentoonstelling «Het Beest en de Schone» is de hele week open, behalve op maandag, van 10 tot 17 uur.

Tijdens het weekend van 10 tot 18 uur.

Gezinsforfaits voor een weekend en groepen, rondleidingen na reservatie.

Riveo , rue Haute, 4 - B-6990 Hotton
Tel. : +32 (0)84 41 35 71
info@riveo.be - www.riveo.be

Hotton • B1

Opgetekend door ***Jacques Cornerotte***

Een zaterdag in mei. Een blauwe hemel, een briesje, het ideale weer voor een nadere kennismaking met de mardelles van de Gaume.
Ik heb afgesproken met **Pierre Lemaire**, streekgids in Etalle. Een vinnige blik, een baard, en de houding van een jongen die te snel groot werd. Pierre ontvangt mij met zijn gebruikelijke vriendelijkheid. Hij deelt alles wat te maken heeft met zijn geliefde Gaume met een dertigtal andere streekgekken. Geologie, geschiedenis, plantkunde, vogelkunde, verhalen en legendes, alles weten ze (of toch bijna) van dit land om in te bijten.

Het mardellespel in de Gaume

©FTLB/A.Segers - Jacques Cornerotte

De wandeling begint in het kleine dorp Mortinsart, waar de wieg stond van de schrijver **Jean Mergeai***, de lofzanger van dit land «***tussen schist en mergel***». De weg is voor iedereen goed te bewandelen, ook voor jonge moeders met kinderwagens en personen met een beperkte mobiliteit. Geplaveide plattelandswegen volgen elkaar op in de zachte glooiing van de ban de Mortinsart, nu eens afgeboord door groene hagen met meidoorn, vlier en kamperfoelie, dan weer plaats latend voor graasweiden, grasvelden en graanteelten.

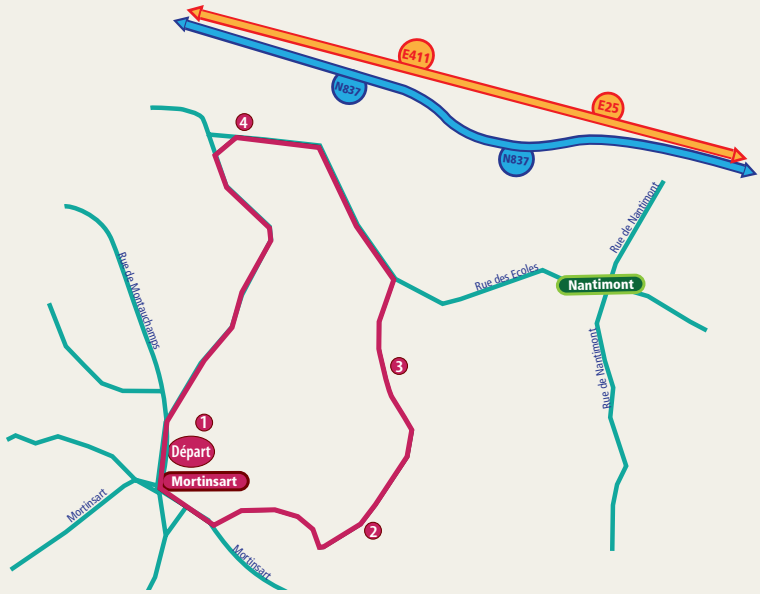

We gaan dus op weg, om wat meer te weten te komen over die geologische verschijnselen die eigen zijn aan Lotharingen. Pierre steekt meteen van wal. Er zouden in de regio een honderdtal dergelijke verzakkingen geïnventariseerd zijn in Lotharingen. Sommige waren het slachtoffer van aanaarding en zijn verdwenen, andere droogden natuurlijk uit.

**Service du Livre Luxembourgeois : www.servicedulivre.be*

Langs de mardelles...

1. Lotharings landelijk woongebied

Mortinsart is een typisch Lotharings straatdorp. De oude gebouwen palen aan elkaar, staan op één lijn en zijn van de straat gescheiden door een soort middenberm (usoir) een gemeenschappelijke strook die bestemd was voor de mest, de karren en de houtvoorraad. Op het centrale kruispunt staat de drinkbak voor de kuddes en de paarden. De grote gietijzeren wegwijzer is nog een overblijfsel van de bewegwijzering uit de negentiende eeuw. De tinten van de gekalkte gevels gaan van wit tot roomkleurig.

2. Weidepoelen

Door de eeuwen heen heeft de regen bij ons honderden ronde poelen uitgegraven met een doorsnede van enkele tientallen meters. Ze zijn vaak op heuveltoppen te vinden. Het water dat in de bodem sijpelde voerde de kalk mee, zodat de klei de bodem deed dichtslibben. Zo ontstaan de 'mardelles'. Ze zijn verbonden aan een mergelbodem en huisvesten de kenmerkende fauna en flora van vochtige gebieden. Sommige worden bedreigd door het trappelend vee, het strooien van mest of het storten van puin.

3. Graspoelen

Deze mooie mardelle aan de kant van de weg staat bijna het hele jaar door onder water. Er huizen kikkers, krekels en waterinsecten en er bloeien lisdodde en wilgen. Het is een mooi voorbeeld van biodiversiteit, een voedingsbodem voor fauna en flora. Deze mardelles dragen bij tot het behoud van een broos ecologisch evenwicht. Laten we ze dan ook beschermen

4. De cuesta van het Rhaetiaan

Noordwaarts duikt de blik in de vallei van de Rulles en stoot op het front van de donkere Ardennen. Zuidwaarts gaat het landschap open op een zachte helling naar de rustige glooiingen van de Gaume. De cuesta van het Bajocien, waarop de grens met Frankrijk loopt, omrandt de horizon. Bij helder weer zijn de windmolens van Longuyon (Fr) te zien…

Vertrek aan de kruisweg van Mortinsart in het dorpscentrum. Veel parkeergelegenheid.

Afstand: 4 km.
Moeilijkheidsgraad : gemakkelijk. Toegankelijk voor kinderwagens en PBM.
Afbakening: de wandeling langs de mardelles volgt deels de wandeling van Mortinsart M1 (5,5 km) op de wandelkaart van Etalle. Het gpx-bestand kan gedownload worden van de site http://guide.geolives.com

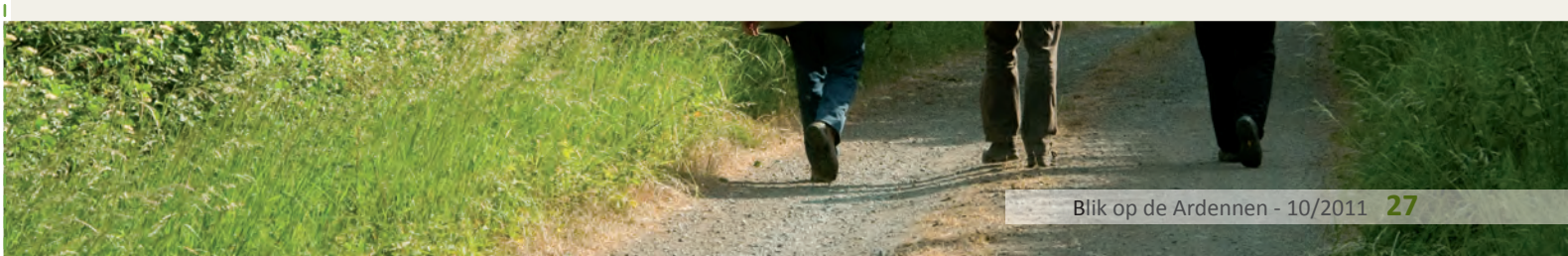

Neem de richting Etalle, die aangeduid wordt met de gietijzeren paal (bij het kruis) en sla de eerste weg links in (Chemin de Nantimont). Hier verlaat je de route M1. Volg dan rustig het pad dat omboord is met tal van verschillende soorten en ontdek de mardelles. Je komt uit op de route Nantimont-Houdemont die je links inslaat. Hier sluit je weer aan op de route M1 die je tot Mortinsart volgt.

Om in de beste omstandigheden kennis te maken met de rijke biodiversiteit van de locatie, doe deze wandeling in de lente.

Om nog langer te genieten

- *De andere wandelingen van Etalle en van de Gaume: kaarten beschikbaar bij de toeristische diensten (Syndicat d'Initiative) van Etalle en de Gaume (Maison du Tourisme). Adressen op www.luxembourg-tourisme.be*
- *Tips voor fijnproevers:*
Le Relais d'Estalle in Etalle, dat het keurmerk 'Bistrot de Terroir' (streekcafé) kreeg. www.lerelaisdestalle.be

Echte nesten van biodiversiteit

De mardelles zijn onvoorstelbare reservoirs van levensvormen

Als je bij de grootste aankomt, die zowel aan een maaiweide als aan het bos paalt, ben je meteen onder de indruk van de weelderige waterplanten die deze vochtige ruimtes geleidelijk koloniseren.

Sommige planten zijn trouwens vrij uitzonderlijk. Zoals de grote boterbloem die in honderden mardelles van de Boven-Semois te vinden is. De plant is in Wallonië opgenomen in de klasse van uitstervende soorten, net als het waterdrieblad en de zompzegge. De wateraardbei, de gele lis, de grote lisdodde omringen een aantal mardelles, net zoals de wilg er een goede bodem vindt om te bloeien. Tot zover wat de flora betreft.

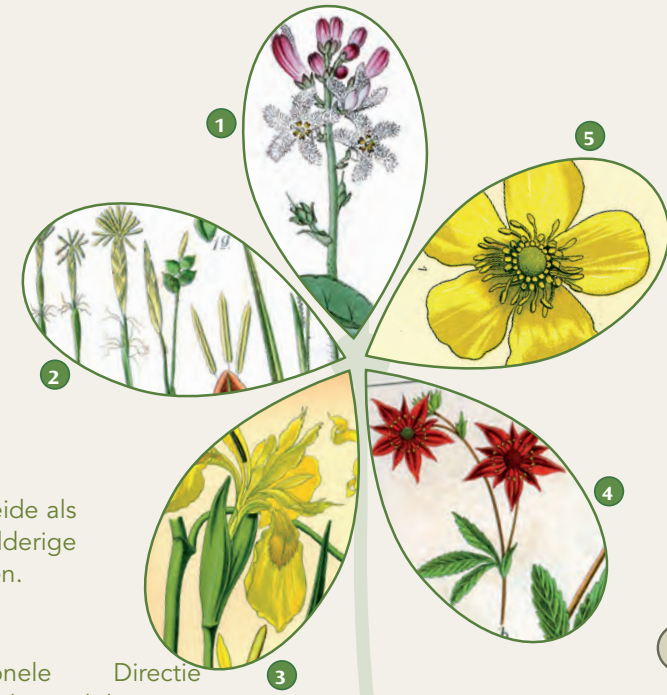
De fauna blijft niet achter. Padden en kikkers vinden hier genoeg om in leven te blijven, zich voort te planten en eieren te leggen. Maar de meest symbolische figuur hier is ongetwijfeld de kamsalamander. Ook al zijn de drie andere soorten goed vertegenwoordigd (alpenwatersalamander, kleine watersalamander, vinpootsalamander), de kamsalamander die in Wallonië een uitstervende soort is, is niet van plan om hier ooit weg te gaan. Nochtans stelt ons amfibie zeer hoge eisen: de mardelles moeten diep genoeg zijn, het waterpeil mag niet te veel schommelen, er moeten veel waterplanten groeien en er moet vrij veel zon schijnen. Maar weinig mardelles beantwoorden aan al deze voorwaarden.

De Operationele Directie Landbouw, Natuurlijke Hulpbronnen en Leefmilieu van de Waalse Overheidsdienst houdt deze vochtige gebieden zeer sterk in het oog. Vijf mardelles zijn geregistreerd als biologisch zeer waardevolle site (Site de Grand Intérêt Biologique), net als een oude mergelgroeve bij Ansart.

Nochtans mogen we ons zorgen maken. De menselijke activiteiten zijn een voortdurende bedreiging voor deze broze leefgebieden: meststoffen, vertrappeling door het vee, als deze mardelles al niet dichtgegooid worden omwille van de rentabiliteit

Er zijn behoudsmaatregelen nodig om de uitholling van onze biodiversiteit tegen te gaan. Wordt dit één van de – vele – punten van zorg voor het toekomstige natuurpark van de Gaume?
Zonder enige twijfel, besluit Pierre Lemaire.

Pierre Lemaire - Tel.: +32 (0)63 45 68 22
pierre.lemaire@mac.com - www.terroirdegaume.be

1. Het waterdrieblad
2. De zompzegge
3. De gele lis
4. De wateraardbei
5. De grote lisdodde

Kaasmakerij "Fromagerie des Tourelles" in Fisenne

Opgetekend door **Pascal Willems**

De heerlijke smaak van een goed humeur.

Kaasmakerij 'Les Tourelles' is gehuisvest in een zestiende-eeuws kasteel. Ze wordt gerund door vijf gedreven mensen en biedt koeienkazen van rauwe melk aan.

© Fromagerie des Tourelles

Françoise Lespagnard maakt deel uit van dat vrolijke team. Deze landbouwster schoolde zich om tot 'manager' van een B&B met gastentafel. En ze ging nog verder toen ze in 2009 naar de school van Saint-Quentin in Ciney trok voor een cursus kaasmaken. Daar ontmoette ze Martine Quirynen uit Blier en nog drie andere dames die ook de wens koesterden om vloeibaar in vast om te zetten. En dan?

Onze leraar heeft ons werkelijk de passie voor kaas bijgebracht. We vonden het fantastisch om toe te komen met honderd liter melk en te vertrekken met zowat tien kilo kaas na drie tot vier uur werk. We hadden het gevoel dat we konden toveren! Stilaan rijpte het idee om zelf een kaasmakerij op te zetten. Meneer de Beauvoir, de eigenaar van het kasteel van Fisenne, «onze kerstman», bood aan om die kaasmakerij voor ons in te richten in de schuur.

De «neo-kaasmaaksters»

Op 5 juli 2010 richt het kwintet neo-kaasmaaksters de eerste coöperatieve in haar soort op in de provincie Luxemburg. «Momenteel fabriceren we drie keer per week. Dat komt neer op ongeveer 2000 liter melk voor 200 kilo kaas en ook wat yoghurt. We hebben nu al heel wat distributiekanalen: gastentafels, een beetje verkoop aan huis met een gepaste koelkast, een onafhankelijke verkoper die een deel koopt dat hij slijt op markten en aan restaurants… Soms leveren we ook rechtstreeks zoals aan het kasteel van Rendeux. De vraag stijgt».

> *Wij willen ambachtelijk blijven werken*

Ambachtwerk

«We hebben nu een andere kaas op stapel staan, die gepasteuriseerd wordt en aanleunt bij de Comté. Maar dat houdt in dat we ons materiaal volledig onder de knie moeten hebben. Het is niet altijd rozengeur en maneschijn. De keerzijde van de medaille zijn al die proeven en het verlies, vooral in het begin. Vandaag slagen we erin om heel onze productie te verkopen. We gingen van twee naar drie fabricages per week. En zelfs naar vier. Mijn arm weet dat trouwens nog heel goed. Want het vergt veel van je lichaam. Maar het is ook erg leuk. We vormen trouwens ook een goed geolied team. We trachten allemaal elk op onze eigen manier aan de vraag te beantwoorden. Met vijf lukt ons dat wel. We werken per twee. Kaas produceren is vooral een mooi voorbeeld van diversifiëring. Maar we zijn er ook echt trots op dat we op onze tafel kunnen zetten wat we met onze handen maakten. En het gebeurt zelden dat een gast vertrekt zonder een kaas in zijn bagage».

Van melk naar kaas

Voor een lekkere kaas is kwaliteitsmelk nodig. Daar is geen weg naast. En omdat je nooit beter bediend wordt dan door jezelf zijn drie van onze kaasmaaksters ook de landbouwsters die de melk leveren. Deze kostbare witte vloeistof komt rechtstreeks van de boerderij van Martine in Blier, van Cécile in Erezée, Annick in Grune en Véronique in Ozo. Waarom het ingewikkeld maken…

In de droogplaats

Genesteld onder het dak van een uitgestrekte schuur op twee stappen van de B&B ruikt de kaasmakerij nog lekker nieuw. Voor de fabricage gebruikt de 'Fromagerie des Tourelles' een Nederlandse kuip met een typische houten buitenwand en een inox binnenwand. Hierin wordt de rauwe melk omgezet in wrongel door het stremsel. De voorraad afgewerkte producten wordt opgeslagen in de droogplaats waar de kazen rijpen en is verbluffend groot en divers.

Nog meer plannen

Boerderij, B&B, kaasmakerij… Het indrukwekkende kasteel van Fisenne wordt door de jaren heen meer en meer een ruimte voor onthaal. Een zaal van 80 personen biedt al het nodige voor seminars en familiefeesten. «*En de eigenaar denkt ook aan een honingmakerij. Deze is momenteel zelfs al in aanbouw. En hij wil er ook appelsap persen. Daarna gaan we nog een winkel openen van de producten die ter plaatse vervaardigd worden. Zo zullen de mensen niet alleen naar het kasteel van Fisenne komen om kaas te kopen, maar ook voor honing en appelsap*». En glunderend:

> *Niet slecht voor een dorpje als Fisenne, hé?*

Kazen met zingende namen…
Frank Boeijen zingt over de 'smaak van geluk', maar in Fisenne zingen vijf prettig gestoorde dames vooral de lof van de verrukkelijke smaak van hun delicate kazen. Namance, Toureline, Echauguette… Namen die niet misstaan in liedjes. En wat vind je van het welklinkende… Fleuri de l'Aisne, Fis 'Aisne. En nog mooier, de «Tchèt d'swè», of de kat van Soy.

Recepten op komst!
Het is nog een geheim, maar er zijn recepten in voorbereiding. Er is onder meer sprake van een appeltaart en een taart met 'Fleuri de l'Aisne', een kaas die aan de beroemde Camembert doet denken. Nog wat geduld…

©FTLB/P.Willems

Fromagerie des Tourelles
Françoise LESPAGNARD
rue du Château, 3
B-6997 Erezée
tel : +32 (0)86 47 72 71
francoise.lespagnard@skynet.be
www.lafromageriedestourelles.be
www.ferme-du-chateau-de-fisenne.com

Fisenne • C1

Belgisch Luxemburg, zoveel te bieden

©Michel Fautsch

Opgetekend door **Pascale Ghislain**

Belgisch Luxemburg is een heuse groene long en een streek om te herbronnen, een must voor de toerist dus. De gastvrijheid van de bewoners is alom bekend en ze zijn zeer gehecht aan hun erfgoed. Er wordt ook gestreefd naar 'duurzaam toerisme', de vaste waarde voor het toerisme van morgen. In deze toekomstgerichte aanpak kaderen twee fantastische initiatieven van maatschappijbewuste vrouwen met karakter, die maar al te graag anderen willen overtuigen.

"Wie daar woont, heeft een "groene sleutel"

We zijn in Ambly, een dorpje tussen de Ardennen en de Famenne, op een boogscheut van het woud van St- Hubert en een steenworp van de charmante stad Marche. Hier zijn twee vakantiewoningen te vinden die niet onopgemerkt bleven voor de deskundigen van de keurmerken Gamah (Toegang voor begeleide andersvaliden) en Panda (groen toerisme). Bij deze twee vakantiewoningen, Amande en Amandine, kwam nu een derde met de zoete naam 'Ambroisie', de eerste in Wallonië die een internationaal milieulabel kreeg, de 'groene sleutel'.

Ambly dankt zijn naam aan een margriet, 'Amilla', die volgens een liedje geluk brengt omdat ze haar hart schenkt. 'Ambroisie' een vroeger gehucht, doet denken aan ambrozijn, de spijs van de goden op de Olympus die borg staat voor onsterfelijkheid. Die naam koos Chantal Van Pevenage voor haar zaak.

Chantal biedt als natuurgids ook themawandelingen vanuit deze vakantiewoning aan. In het huis is plaats voor tien personen en alles is voorzien voor het welzijn van de gasten, groot en klein, valide en minder valide.

©FTLB/K.Gevaert

Mijn grootste wens is dat ik mijn liefde voor de natuur kan delen en uitwisselen, met respect voor ieders vrijheid, omzichtig, als een soort wederzijdse leerschool rond de bescherming van ons leefmilieu.

©FTLB/A.Segers

Er is ook een seminariezaal van 95m² die toegankelijk is voor personen met beperkte mobiliteit. En verder nog een privé-tuin, een traditionele broodoven en een zuidgerichte binnenplaats, vlak naast een beek, de Ry de Warlet. Onnodig te zeggen dat de producten die er worden aangeboden en verbruikt van topkwaliteit zijn. Welzijn, maar in alle ernst dus!

En omdat Chantal gul van hart is, meldt ze ons: «Ik verbind er mij toe om iedereen die wil te begeleiden bij gelijkaardige projecten»...zodat zoveel mogelijk mensen kunnen blijven genieten van de planeet!

©Chantal Van Pevenage

<u>De «groene sleutel»</u>
Dit ecolabel beantwoordt aan strenge en veeleisende criteria – een goed afvalbeheer, de toepassing van bouwmaterialen die de gezondheid niet aantasten, isolatie van het gebouw, de bewustmaking van de gasten voor het gebruik van water en energie als goede huisvader en het aanbod van milieu-educatieve activiteiten. Deze hoge onderscheiding 'groene sleutel' wordt elk jaar vernieuwd na controle door een jury en een onafhankelijke auditor.
Meer weten: www.groenesleutel.be

<u>*Aankoopgroep*</u>:
Iets meer dan vier jaar geleden richtten Chantal en haar man samen met enkele vrienden een aankoopgroep op (Groupement d'achats - GAC Capucine), tegenover de vakantiewoning Ambroisie. Ze hadden tot doel om lokale kleine producenten te steunen met het oog op een gezonde consumptie en producten van kwaliteit. De GAC Capucine telt vandaag 50 gezinnen die elke zaterdag hun bestelbonnen voor lokale producten krijgen. Elk lid van de groep verbindt er zich ook toe om een beetje tijd te besteden aan de vereniging.

Gite Ambroisie
Chantal Van Pevenage,
rue Principale 5A
B-6953 Ambly (Nassogne)
Tel : +32 (0)84 21 48 98
chantal@giteamandine.be
www.giteamandine.be

Nassogne • B2

©Michel Fautsch

Marie Pirson in Grandménil (Manhay), een «Ecogîte» die de traditie van het platteland koppelt aan een moderne opvatting.

Harmonie tussen cultuur, natuur, economische en toeristische ontwikkeling, is dat denkbaar? Zeer zeker, met ideeën, een snuifje gekte, volharding en dialoog; Marie, deze nogal ongewone groenteteeltster, is het levende bewijs.

De hoeve van Mafa, anders dan anders

Mafa haalt zijn naam van «mauvaise Fagne». De zuidgerichte hoeve staat te koop in 1985. Marie koopt ze en renoveert ze met veel zorg voor de architecturale tradities en de plattelandsbestemming. Want ze heeft een project, ervaring, een onstuitbaar optimisme in haar concrete uitwerking en de overtuigde steun van haar vrienden. Het label «EcoGîte» dat ze kreeg, moet inderdaad voldoen aan zeer nauwkeurige criteria op het vlak van isolatie, verwarming, recuperatie van het water. Het gebouw is gerestaureerd met natuurlijke en lokale materialen: 'eigenhandig' gemaakte bakstenen van klei, stro en riet… kortom een toonbeeld van milieuvriendelijk biobouwen.

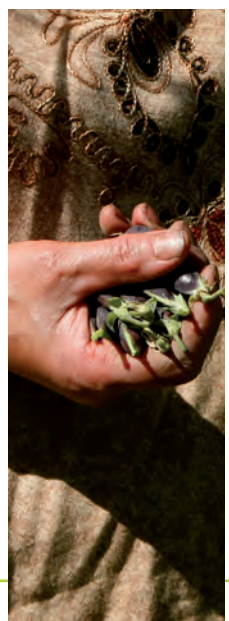
Haar zoon, een ingenieur in energie (het zit in de genen), ontwerpt de isolatie en de verwarming met een warmtepomp.

Een tuin vol bloemen en lekkere groenten

Je belandt meteen weer in de gezegende kindertijd. Weet je nog, die tuin van grootmoeder?
De moestuin en de bijenkorven, die aanvankelijk enkel bedoeld waren voor de voeding van het gezin, worden verder ontwikkeld om een clienteel te voldoen dat erg hecht aan kwaliteit. Een serre bleek dus al snel noodzakelijk om de oogst het hele jaar door te kunnen verdelen. Deze tuin is ook een uitgelezen gezellige plek om te leren en van gedachten te wisselen. De moestuin wordt collectief. Hij wordt door verschillende gezinnen uit de buurt onderhouden, die de producten van de oogst delen. Voor de toeristen die in de vakantiewoning worden onthaald, is dit ook de garantie dat ze enkel volkomen natuurlijke producten krijgen.
«Zelf geproduceerde producten aanbieden: soepen, groentemanden… dat is, roept Marie uit, dagelijks nectar aanbieden!» Nectar, zo komen we bij een godendrank die ook onsterfelijk zou maken!

Hier ben ik geboren, hier weet ik alles van! Mijn echte vrienden geloofden al snel in mijn project en zijn succes

Een bloementuin zoals in oma's tijd

> *Maar de labels voorbij, ook een manier van leven en de drang om te delen*

Respect voor de bodem en voor de mens, dat is de hele filosofie van de vrouw des huizes. Een gemeenschappelijk project in goede banen leiden, delen, kennis en ervaring, dat geeft de hele onderneming haar duurzaam karakter. Marie en haar man willen in een nabije toekomst ook een milieucentrum oprichten, voor opleidingen in biologische groenteteelt en biologisch bouwen, in de vorm van stages.

«Ik organiseer al stages rond de methodes om seizoengroenten en –fruit te bewaren. Het zijn eenvoudige methodes, die helaas in de vergetelheid raakten!»

Haar succes spreekt aan en bevredigt de rechtmatige nieuwsgierigheid van wie de dingen wil veranderen!

Chantal en Marie kennen elkaar en werken in samenspraak. Je vindt ze op de beurzen «Tourisme Autrement» en «Valériane» .

De beurs voor duurzaam toerisme - Tourisme Autrement 2011 vindt plaats op de site van Tour en Taxis in Brussel, van 14 tot 16 oktober 2011. Valériane 2012 loopt in Brussel, op dezelfde site van Tour en Taxis, van vrijdag 20 april tot zondag 22 april 2012, van 10 tot 19 uur.

www.tourisme-autrement.be
www.valeriane.be

Ontdek nog andere vakantiewoningen in de natuur in Belgisch-Luxemburg op de site
www.luxemburg-toerisme.be

Manhay • C1

Ardennen zonder grenzen

Opgetekend door **Pascale Ghislain**

©Sophie de Pailette - FTLB/A.Segers

De Ardennen zijn rijk aan contrasten en elk bestanddeel heeft een eigen stem. 'Blik op de Ardennen' wil hiervan getuigen in een rubriek die het woord geeft aan de Ardenners van Frankrijk, België en het Groothertogdom Luxemburg. Natuurlijk zijn er verschillen tussen hen, maar wat de mensen die de Ardennen bewonen verbindt is, de grenzen voorbij, diezelfde gastvrijheid, een zelfde fervente passie voor hun streek, gemeenschappelijke waarden en symbolen.

De Ardennen, veelzijdig en ondeelbaar

De grenzen van de Ardennen waren altijd al voer voor discussie. Het grondgebied dankt zijn naam aan het Keltisch. Ardennen betekent 'hooggelegen' en er zijn sporen van de Keltische beschaving teruggevonden op Ardens grondgebied.

Je hebt de Ardennen van de rotsen, van de reliëfs, van plateaus die door diepe valleien worden doorsneden, waar rivieren zich door slingeren, met in het midden het reusachtige woud dat natuurlijk geen bestuurlijke grenzen kent.

En er zijn ook de Ardennen van onze roots, van vakmanschap, van de geloofsovertuigingen en de rites van onze verre voorouders. Uit het verleden blijken diverse denkbeelden die ontstonden uit de versmelting van de Keltische, Latijnse en Germaanse culturen, de bronnen van onze tradities. Zouden de voortdurende oorlogen op het Ardense grondgebied in de machtigste landen die alsmaar willen veroveren de reden zijn voor het grote weerstandsvermogen van de Ardenners?

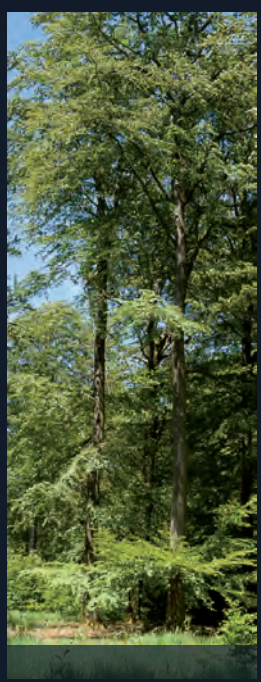
Tot slot zijn er de Ardennen van de kleuren, van de sferen en de zinnen. De Ardennen van de kunstenaars, dichters of schilders die met de trek van een pen of de streek van een penseel hun diepe ziel vatten, de ziel van de bodem en van de bewoners. Ze beschrijven de wisselende hemel, het ruisende water, het groen in alle geledingen en het blauw dat bij zonsondergang de kruinen van de bomen kleurt.

Die veelzijdige Ardennen worden beschreven in een opmerkelijke studie van het identiteitsprofiel van de Ardennen.

Meer informatie is verkrijgbaar bij de marketingdienst van de FTLB (f.rousseau@ftlb.be - +32 (0) 84 410 217).

Wat de Ardenners zelf vinden

«De Ardennen hebben een privilege. Ze ontstaan in Frankrijk, ten noorden van de Aisne, klimmen geleidelijk op naar België, waar hun hart klopt tussen de Maas en de Rijn, en buigen dan af naar Luxemburg. Zo verbinden ze, door een gelukkige gril van de natuur, drie landen met elkaar…»

Jean-Paul Vaillant in «Les Ardennais»

Zo zullen we nummer na nummer, zonder ons iets aan te trekken van de bestuurlijke grenzen of voorgekauwde ideeën, op wandel gaan naar de uithoeken van die 'Andere Ardennen'.

Als voorsmaakje nodigen we je uit voor een virtueel bezoek aan de Ardense grondgebieden :

BELGIË:
www.paysdesvallees.be
(provincie Namen)
www.ftpl.be
(provincie Luik)

FRANKRIJK:
www.tourisme-champagne-ardenne.com

GROOTHERTOGDOM LUXEMBURG:
www.ardennes-lux.lu

DE HOUTROUTES

Van 14 tot 16 oktober 2011

In Wallonië, in het Groothertogdom Luxemburg en in het noorden van Frankrijk (Avesnois,Thiérache).

Deze dagen richten zich tot een breed publiek en willen sensibiliseren voor het woud en het hout in al hun facetten.
De houtroutes zijn opgedeeld in vijf thema's: Natuur & Ontdekkingen, Cultuur & Legendes, Ontspanning & Sport, Bedrijven & Beroepen, Bouw & Architectuur.
Een hele resem niet te missen activiteiten.

www.lesroutesdubois.com

NATUURFESTIVAL NAMEN

Van 14 tot 23 oktober 2011

Acinapolis en Vieux Namur

Het festival is één van de belangrijkste natuurevenementen van Europa. Het trekt regisseurs uit de hele wereld aan. Het is ook de niet te missen afspraak voor al wie helemaal weg is van de natuur en van mooie beelden. «Om het publiek te sensibiliseren, moeten we aantonen hoe prachtig onze onmiddellijke (of verdere) omgeving wel is. De toeschouwer wordt verwonderd, maar ook aangesproken en als het ware opgevoed en zal zo beseffen dat de natuur niet alleen een schoonheid is die moet behouden blijven, maar ook een schat is die we moeten vrijwaren», volgens een organisator.

Op het programma: films van amateurs en beroeps in competitie, een natuurdorp, tentoonstellingen van foto's en dierenkunst, wandelingen, lezingen, of tien dagen lang in een andere wereld vertoeven.

www.festivalnaturenamur.be

De klankwandelingen in het natuurpark Haute-Sûre Forêt d'Anlier

Gewoon gauw doen!

les balades sonores du Parc naturel

In de reeks toeristische aanbiedingen die met hun tijd meegaan, zijn er nu zes klankwandelingen om op verkenning te gaan in Martelange, Léglise, Fauvillers, Bastogne, Vaux-sur-Sûre en Bourcy.
De commentaar van deze zes wandelingen kan gedownload worden op het portaal www.parcnaturel.be/fr/tourisme/baladessonores.html. De fiches zijn in MP3-formaat en zijn meestal leesbaar op gsm. De fiches kunnen ook afgedrukt worden, maar voor wandelaars die niet zo thuis zijn in computergadgets zijn er zes papieren folders die afgehaald kunnen worden bij de toeristische diensten en de gites in het natuurpark.

De lengte van de wandelingen schommelt tussen 2,3 tot 12 km. Ze zijn al dan niet bewegwijzerd en leiden je op ontdekking door de natuur, van het architectuuraal erfgoed, van de plaatselijke geschiedenis of van de legendes. Aangenaam in elk seizoen!

Parc naturel Haute-Sûre Forêt d'Anlier
chemin du Moulin 2- B-6630 Martelange - Tel. +32 (0) 63 45 74 77
www.parcnaturel.be

Word "Ambassadeur van de Ardennen" !

"'Blik op de Ardennen" is een venster op de Ardennen, dat ook openstaat voor jullie, de liefhebbers en bewoners van de Ardennen in België, Frankrijk en het Groothertogdom Luxemburg.
Wij willen dat dit magazine ook het jouwe wordt. Je hebt zeer zeker een boontje voor een bepaalde plek, een figuur, een goed adresje, een ambachtsman.
Waarom zou je dat genoegen niet delen? Heb je zin om te vertellen over JOUW Ardennen? Stuur ons een korte tekst, foto's… van je hartendief en natuurlijk je postadres en je e-mailadres.
Het redactiecomité zal de inzendingen met plezier lezen en bekijken. Misschien vragen we je wel om een artikel te schrijven of foto's te maken voor ons blad. Toch tof, niet?
Grijp dus naar je pen, fototoestel of toetsenbord. We wachten op jou!

Regards d'Ardenne - FTLB
quai de l'Ourthe, 9 - B-6980 La Roche-en-Ardenne
Tel.: +32 (0)84 411 011
regardsdardenne@ftlb.be

observatoire citoyen du paysage

Devenez acteur de votre territoire !

Fédération Inter-Environnement Wallonie

Adopteer een landschap!

Een pakkende titel voor een maatschappelijk gebaar

Het landschap maakt deel uit van onze dagelijkse leefomgeving. Toch zijn we ons helaas veel te weinig bewust van de agressieve aanvallen die het moet ondergaan. De lijst is lang: zware ingrepen voor de aanleg van wegen, de plaatsing van windmolens of hoogspanningslijnen, en in de iets lichtere categorie verkavelingen, een wildgroei van wegen- en reclameborden, hagen die moeten verdwijnen…

Met de adoptie van een landschap kunnen we zijn getuige worden, het seizoen na seizoen en door de jaren heen volgen in de vorm van foto's, videofilms, poëzie, schilderijen…

Als we investeren in dergelijke acties bewaren we een betere kijk op de veranderingen en vooral op het hoe en waarom. Het doel? Ons aanzetten tot een groter besef van de voortdurende omvorming van onze omgeving, om zo mogelijk zelf een rol te spelen in ons grondgebied.

Meer weten? Meedoen aan deze operatie van het Waals Gewest:

www.paysages-citoyens.be

Oproep tot projecten

of hoe innovatie in toerisme stimuleren

Dynamisme alleen volstaat niet langer, het toerisme heeft nood aan creativiteit.

Met deze oproep tot projecten willen de Toeristische Federatie en de Provincie Luxemburg de creativiteit stimuleren, het licht laten schijnen over concrete geslaagde vernieuwende voorbeelden, nieuwe marktsegmenten van de toeristische activiteit aanboren.

Wie worden de kandidaten? Elke natuurlijke of rechtspersoon, particulier of beroeps van het toerisme of van bestaande of feitelijke verenigingen die een erkende activiteit uitoefenen in het onthaal, logies, de horeca of toeristische attracties of bezienswaardigheden.

Er zijn drie goed omlijnde categorieën: toeristische diensten (syndicats d'initiative, offices du tourisme, maisons du tourisme) en gemeentes - horeca - attracties, vrijetijdsbesteding en evenementen.

Voorbeelden van vernieuwende projecten: een aanbod van gloednieuwe diensten voor klanten, artistieke creativiteit, ecotoeristische ontwerpen, een creatieve aanpak van het gebruik en de nuttige toepassing van natuurlijke producten, originele promotie, een sociale benadering die naar een toerisme van kwaliteit leidt,…

Het kandidatuurdossier is beschikbaar op de site van de FTLB.

www.luxemburg-toerisme.be

OPENDEUR BIJ DE KUNSTNIJVERAAR

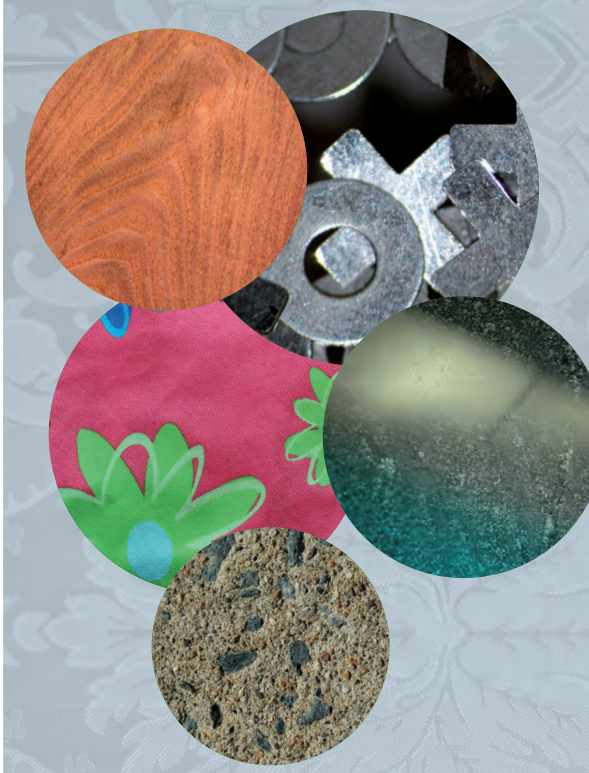
20 en 21 november van 13 tot 19 uur

Overal in Wallonië

Tijdens deze vijftiende editie zullen de kunstliefhebbers, kunstenaars in spe en nieuwsgierigen een inkijk krijgen in de conceptuele en technische uitwerking van een kunstvoorwerp.

De sfeer opsnuiven in een atelier, dat is een duik nemen in het hart van de artistieke creatie, waar vakmanschap en creativiteit elkaar ontmoeten.

Alle **150 ambachtslieden** vertellen u alles over hun passie, hun knowhow, kennis en technieken of het nu gaat om de bewerking van de aarde, van hout, metalen of stof. Keramisten, maquettebouwers, pottenbakkers, beeldhouwers, boekbinders of maker van artikels allerhande: patchwork, juwelen, Ardense santons, kledij, lijsten,…

Doe mee aan de WEDSTRIJD en win een verblijf in een "Gîte de Wallonie".

www.weekendchezlartisan.be

www.arden-pow-wow.be

Mijn stam in Belgisch Luxemburg

De website voor families:

- *De kleine ontdekkertjes (0-3 jaar)*
- *De avonturiers (3-6 jaar)*
- *De stoutmoedigen (6-12 jaar)*

www.arden-break.be

Ertussenuit in Belgisch Luxemburg

De website voor themaverblijven en goede ideeën à la carte...

www.arden-nature.be

Belgisch Luxemburg, pittig en rustig!

De website voor de natuurliefhebbers, te voet, met de MTB of te paard...

U kunt deze brochures bestellen per post, mail of via www.luxemburg-toerisme.be
Fédération touristique du Luxembourg belge - quai de l'Ourthe, 9 - B-6980 La Roche-en-Ardenne
Tel.: +32 (0)84/411 011 - info@ftlb.be

- ❑ Algemene informatie 2012
- ❑ Hotels 2012
- ❑ Beleef het bos seizoen na seizoen
- ❑ Vakantiewoningen en gastenkamers 2012
- ❑ Camping 2011-2012
- ❑ De natuur in galop 2012

Naam: . . . . . Voornaam: . . . . .

Adres: . . . . .

. . . . . .

E-mail: . . . . .

Tel.: . . . . .

Vertel het ons…

Wij wilden je vragen om even de tijd te nemen om deze vragenlijst in te vullen. Zo kunnen wij je verwachtingen nog beter inlossen.

Elke lezer die deze vragenlijst ingevuld terugstuurt krijgt automatisch het volgend nummer van 'BLIK OP DE ARDENNEN'. Reageer snel! De eerste 15 inzenders ontvangen ook een prachtig boek.

1 - Je maakte net kennis met «Blik op de Ardennen»

❍ via de pers ❍ schrijvend. Bepaal nader: .....

❍ radio. Bepaal nader: .....

❍ tv. Bepaal nader: .....

❍ op een toeristische beurs. Bepaal nader: .....

❍ via een toeristische instantie (Maison de tourisme/Syndicat d'initiative). Bepaal nader: .....
.....

❍ via een kennis
❍ via internet
❍ ander. Bepaal nader: .....

2 - Je algemene mening over het tijdschrift:

a. Je bent	❍ zeer tevreden	❍ tevreden	❍ helemaal niet tevreden
b. De inhoud is	❍ te algemeen ❍ te specifiek	❍ evenwichtig	
c. Het tijdschrift is	❍ aangenaam om lezen	❍ gebruiksvriendelijk	❍ verwarrend
	❍ ander:		

3 - Wat is je oordeel over…

De redactie van de artikels:	❍ slecht	❍ matig	❍ goed
De foto's en illustraties:	❍ slecht	❍ matig	❍ goed
De kleur/lay-out:	❍ slecht	❍ matig	❍ goed
Het aantal pagina's:	❍ te veel	❍ net goed	❍ te weinig

4 - Wat vond je van de volgende rubrieken ?

Mijn Ardennen	❍ niet zo interessant	❍ interessant	❍ zeer interessant
Op ontdekking in de natuur	❍ niet zo interessant	❍ interessant	❍ zeer interessant
Ardens vakmanschap	❍ niet zo interessant	❍ interessant	❍ zeer interessant
Er even helemaal uit	❍ niet zo interessant	❍ interessant	❍ zeer interessant
De Ardennen anders	❍ niet zo interessant	❍ interessant	❍ zeer interessant
Ardennen zonder grenzen	❍ niet zo interessant	❍ interessant	❍ zeer interessant

5 - Welke onderwerpen zou je graag in de volgende nummers vinden?

.....

.....

6 - Hoe kunnen we volgens jou het magazine verbeteren ? (in alle opzichten)

.....

.....

7- Heb je interesse?

❍ voor een abonnement op het magazine ❍ ja ❍ nee
❍ om dit magazine te kopen in de boekhandel ❍ ja ❍ nee

8 - Om je beter te kennen:

Je bent: ❍ een vrouw ❍ een man
Je leeftijdsgroep: ❍ 18-24 jaar ❍ 25-34 jaar ❍ 35-44 jaar ❍ 45-59 jaar ❍ 60 jaar en +
Je woont:

❍ in provincie Luxemburg
❍ ergens anders in Wallonië
❍ in Brussel
❍ in Vlaanderen
❍ in Nederland
❍ in Frankrijk
❍ in Duitsland
❍ in Engeland
❍ in het Groothertogdom Luxemburg
❍ ander: .....

Deze vragenlijst onder gefrankeerde enveloppe terugsturen naar: «REGARDS D'ARDENNE»,
c/o Fédération touristique du Luxembourg belge,
9, quai de l'Ourthe,
B-6980 La Roche-en-Ardenne
Of via e-mail: regardsdardenne@ftlb.be

Naam ..... Voornaam .....

Adres .....

Postcode ..... Plaats ..... Land.....

E-mail .....

Om ons te helpen om vooruit te gaan en de kwaliteit van ons magazine te verbeteren, kan je ons deze evaluatie ook anoniem terugsturen.
Aan iedereen,
DANK U!

Op deze kaart vind je de locaties die aan bod komen in de verschillende artikels van dit nummer. Elk artikel heeft een referentiecode (bv. Manhay C1) die het zoeken vergemakkelijkt.

In het volgend nummer...

- Er even helemaal uit... langs het water
  Ontmoeting met een veerman van de Semois
- Christian Mulders, teler
  of wanneer mens en dier de krachten bundelen voor het goed van ons leefmilieu
- De Schapenhoederij van Acremont, een verhaal van schapen en mensen

En ook...

- De Ardennen in het Groothertogdom Luxemburg
- Pure magie: de natuur die ontwaakt in de lente
- Meer wandelingen, meer ontmoetingen...
- Jullie eerste brieven, nieuws, een agenda "Natuur en Streek"

En nog veel meer !...

Om de eerste nummers
van Blik op de Ardennen gratis
te ontvangen,
stuur ons je volledige gegevens
via de post of e-mail naar :
regardsdardenne@ftlb.be
of bel ons op +32 (0)84 411 011

BELGIQUE-BELGIË
REGARDS D'ARDENNE
www.arden-nature.be

Fédération touristique du Luxembourg belge - www.luxembourg-tourisme.be

Regards d'Ardenne - FTLB
quai de l'Ourthe, 9
B-6980 La Roche-en-Ardenne